

Motýl na sněhu

František Všetička

(Olomouc, Česká republika)

Název uměleckého díla velmi často a poměrně přesně vypovídá o svém tvůrci. To je i případ básničky Joanny Mossakowské. Její debut z roku 1991 se jmenuje Chvíle (Chwile), a napovídá o své autorce mnohé. Ve stopách starých impresionistů zaznamenává daný stav, chvíli, okamžik, dojem. Pocitová stránka je u ní dominantní. Proto také valná část jejích básní jsou pouze krátké záznamy, jakoby mžítka. Příznačná je v tomto směru už první báseň její první sbírky:

*Wiosna
śpiew ptaków kipi mi przez palce
.....
Jaro
zpěv ptáků kypí mi prsty*

Strohý záznam, letmý dojem. Pro mistry pera to bylo odraziště, pro Mossakowskou cíl. Miniatury tohoto druhu se táhnou i dalšími svazky. V třetí sbírce nazvané Motýl na sněhu (Motyl na śniegu) je např. takováto drobnost:

*mój chłopczyk
w przeciwległym lustrze
odwrócony tyłem
.....
můj chlapec
v protilehlém zrcadle
odvrácený zády*

Je to hranice její tvorby, mez, která se v jiných textech stává východiskem k obšírnějšímu a prohloubenějšímu poetickému zobrazení.

S miniaturní výpovědí bezprostředně souvisí skutečnost, že Mossakowska příliš často opouští od názvu básně a nahrazuje jej anonymní hvězdičkou nebo třemi hvězdičkami. V druhé sbírce, nazvané Vytančené větrem (Wytańczone wiatrem), opouští dokonce i od tohoto označení a jednotlivé básně neoznačuje nijak, jsou bez titulu.

Joanna Mossakowska se narodila ve Vratislavi a roku 1982 se přenesla do Zlatých hor, což je pokračování našich Rychlebských hor na polském území. Změna prostředí, v našem případě podstatná, vnesla do její poezie výrazný přírodní prvek, projevující se už v titulech její druhé a třetí sbírky – Vytančené větrem a Motýl na sněhu. O básnířčině přírodní inklinaci vypovídá už druhá báseň Motýla na sněhu, v níž zachycuje stárnoucí lípu. Je to ten vysoký strom, rozprostírající své větve před jejím obydlím, jemuž vzdálenou kulisu vytváří stráž Zlatých hor, od níž prodlouženě začíná české, vlastně moravskoslezské území:

*Starzeje się moja lipa
pierwsze złociste witraże
otwierają źrenice jesieni
przygląda się uważnie
harcującym ptakom
wysoko
w zwartych gałęziach
wciąż jeszcze zielenią
.....
Stárne moje lípa
první zlaté vitráže
otevřávají zřítelnice podzimu
pozoruje pečlivě
rejdící ptáky
vysoko
v hustých větvích
stále se ještě zelenajících*

V srdci Zlatých hor leží lázně Łądek-Zdrój, kde Mossakowska žije a pracuje. Střídavě pobývá také v blízkém Orłowci, který je utopen v lesnaté a horské přírodě.

Mossakowska je ovšem nejen básnířka, ale také zručná a pohotová ilustrátorka. Žádnou svoji sbírku sice oficiálně neilustrovala, ale omezenému okruhu svých přátel z rozmaru a z dlouhé chvíle vyzdobí některý ze svých svazků. Vzhledem k tomu, že její

básně mají miniaturní rozsah, zbývá pro její malířský rozmach na papíře dostatečný prostor. Autorovi těchto řádek tak vyzdobila druhotinu Vytančené větrem. Dokonce barevně.

Básnířka se nejen výtvarně projevuje, ale je zároveň stoupenkyní prolínání jednotlivých umění. Její tvorba se do tohoto úsilí již začlenila prostřednictvím vratslavské výtvarnice Anny Jesinowicz-Nguyen, která do gobelínu vetkala její báseň Cesta do domu (Droga do domu) ze sbírky Motýl na sněhu (tam ovšem – jak je autorčiným pohodlným zvykem – bez titulu). Vietnamské přízvisko tvůrkyně goblenu pak naznačuje, že jde nejen o prolínání různých umění, ale také o stýkání rozličných národností.

Motýla na sněhu doprovodil fotografiemi básnířčin manžel Leszek Brągiel, nejen fotograf, ale rovněž cestovatel a básník. Jeho fotografie jsou rozmlžené, rozmyté, svým charakterem odpovídají autorčiným básnickým skicám. I ony postrádají výrazné kontury. – Jako básník se Brągiel ubírá zcela jiným směrem, poetika obou je značně rozdílná.

Řekl jsem již na začátku, že Joanna Mossakowska je impresionistický, miniaturistický typ. V tomto směru má básnířka v současném polském kontextu velice blízkou příbuznou, jíž je lublinská autorka Eda Ostrowska. Spojuje je strohá, kratičká výpověď, u Ostrowské rovněž někdy dvouveršová. Sbližuje je obdobný pohled na svět – dojmový, pocitový. Jeden z těch nejužších, jaký si lze představit.

About the author

František Všetička,

Olomouc, Česká republika, fvseticka@seznam.cz

